

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy Pavla Rychetského a soudců Stanislava Balíka, Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka (soudce zpravodaj), Jana Filipa, Vlasty Formánkové, Vladimíra Kůrky, Jana Musila, Vladimíra Sládečka, Radovana Suchánka, Kateřiny Šimáčkové, Milady Tomkové, Jiřího Zemánka a Michaely Židlické o ústavních stížnostech stěžovatelů 1) **M. Š.**, zastoupeného JUDr. Janem Skřípským, Ph.D., advokátem se sídlem Sokolská 21, 702 00 Ostrava, 2) **M. S. st.**, 3) **M. S. ml.**, a 4) **J. S.**, 2) až 4) zastoupených Mgr. Zdeňkem Machem, advokátem se sídlem Dr. Skaláka 10, 750 02 Přerov, proti usnesení **Nejvyššího soudu** ze dne 26. června 2013, č. j. 15 Tdo 510/2013-51, usnesení **Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci** ze dne 3. ledna 2012, č. j. 68 To 395/2011-1883, a rozsudku **Okresního soudu v Přerově** ze dne 21. dubna 2011, č. j. 4 T 25/2009-1835, takto:

Ústavní stížnosti se zamítají.

O d ů v o d n ě n í :

I. Ústavní stížnost M. Š. (dále také jen jako „stěžovatel“)

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 14. 10. 2013 a vedenou pod sp. zn. Pl. ÚS 47/13 se stěžovatel domáhal zrušení všech v záhlaví označených rozhodnutí obecných soudů, vydaných v jeho trestní věci. Těmito rozhodnutími mělo být porušeno jeho základní právo na uložení trestu jen na základě zákona [garantované čl. 7 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 8 odst. 2 věta první Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“)] a jeho právo na posouzení činu dle pozdějšího zákona, pokud je tento pro stěžovatele příznivější (garantované článkem 40 odst. 6 Listiny a čl. 15 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech).

2. Porušení svého základního práva na posouzení činu dle pozdějšího zákona, pokud je tento pro stěžovatele příznivější, spatřuje stěžovatel především v tom, že v záhlaví uvedené soudy dospěly k závěru o vině stěžovatele zcela výlučně na základě vyhodnocení záznamů telekomunikačního provozu. V době rozhodování soudu I. stupně byl však již v účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“), podle kterého nebylo možné posuzovat skutek, pro který byla podána obžaloba, jako zvlášť závažný zločin, čímž nebyla splněna podstatná podmínka, na kterou je odposlech a záznam telekomunikačního provozu vázán. Použitím záznamu

telekomunikačního provozu v době rozhodování nalézacího soudu jako důkazu bylo podle stěžovatele současně porušením jeho základního práva na uložení trestu jen na základě zákona.

3. Porušení práva na uložení trestu jen na základě zákona spatřuje stěžovatel také ve výkladu pojmu „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje mezinárodní smlouva“ provedený v záhlaví uvedeným krajským soudem a Nejvyšším soudem. Stěžovatel považuje za vyloučené, aby bylo možno považovat za mezinárodní smlouvu zavazující Českou republiku ke stíhání určitých trestných činů takovou smlouvu, z jejíhož textu žádný závazek České republiky ke stíhání takových trestných činů nevyplyvá.

II. Ústavní stížnost M. S. st., M. S. ml. a J. S. (dále také jen jako „skupina stěžovatelů“)

4. Dne 15. 10. 2013 byla Ústavnímu soudu doručena stížnost skupiny stěžovatelů, vedená pod sp. zn. Pl. ÚS 48/13, v níž žádali zrušení v záhlaví uvedených rozsudků Krajského soudu v Ostravě a Okresního soudu v Přerově, jež předcházely vydání rozhodnutí Nejvyššího soudu, rovněž v záhlaví uvedeného. Těmito rozhodnutími mělo být dotčeno jejich ústavně zaručené základní právo na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy), a to jak právo na stíhání způsobem, který stanoví zákon (čl. 8 odst. 2 věta první Listiny), tak také právo na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny).

5. Porušení zásad spravedlivého procesu spatřuje skupina stěžovatelů v tom, že byly za důkaz použity odposlechy telekomunikačního provozu v řízení, které nebylo vedeno pro trestný čin, kde jsou tyto jako důkaz použitelné. Dále pak byly provedeny domovní prohlídky jako neodkladný úkon, byť tyto nebyly zákonným způsobem jako takový úkon povoleny. Ústavně zaručené základní právo skupiny stěžovatelů na spravedlivý proces bylo porušeno i tím, že došlo k porušení ustanovení o časové působnosti trestních předpisů.

6. Usnesením ze dne 5. 11. 2013 Ústavní soud spojil ústavní stížnosti M. Š. a M. S. st., M. S. ml. a J. S. (dosud vedené pod sp. zn. Pl. ÚS 47/13 a sp. zn. Pl. ÚS 48/13) ke společnému řízení pod sp. zn. Pl. ÚS 47/13.

III. Předchozí průběh trestního stíhání stěžovatele a skupiny stěžovatelů

7. Z podání a přiložených rozhodnutí Ústavní soud zjistil, že stěžovatel spolu se skupinou stěžovatelů byli rozsudkem Okresního soudu v Přerově ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 4 T 25/2009, uznáni vinnými pokračujícím trestným činem poškozování spotřebitele podle § 121 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, v rozhodném znění (dále jen „trestní zákon“), pokračujícím trestným činem porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 odst. 1 trestního zákona a pokračujícím trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 3 písm. a), c) trestního zákona. Za tyto trestné činy byli M. Š., M. S. st., M. S. ml. a Jakub S. odsouzeni podle § 148 odst. 3 a § 35 odst. 1 trestního zákona k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Podle § 58 odst. 1 trestního zákona

jim byl výkon trestu podmíněně odložen a podle § 59 odst. 1 trestního zákona jim byla stanovena zkušební doba v trvání tří let. Podle § 59 odst. 2 trestního zákona jim bylo uloženo, aby ve zkušební době podle svých sil uhradili dlužnou spotřební daň z lihu. Podle § 53 odst. 1 trestního zákona jim byl uložen peněžitý trest ve výměře 200.000,- Kč a podle § 54 odst. 3 trestního zákona jim byl stanoven pro případ, že by v určené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, náhradní trest odnětí svobody v trvání deseti měsíců. Dále pak M. S. st., M. S. ml. a Jakubu S. byl podle § 55 odst. 1 písm. a) trestního zákona uložen trest propadnutí konkrétně uvedených věcí.

8. Stěžovateli a skupině stěžovatelů bylo kladeno za vinu, že se společně a po vzájemné domluvě od blíže nezjištěné doby měsíce února 2007 do 22. 5. 2007, v rozsudku podrobně popsaným postupem, podíleli na nelegální výrobě a následné distribuci nezdaněných výrobků z lihu. K závěru, že se stěžovatel a skupina stěžovatelů jako obžalovaní dopustili jednání popsaného ve výrokové části rozsudku okresního soudu, dospěl tento soud na základě dokazování, provedeného u hlavního líčení, a to mimo jiné výsledky realizované domovní prohlídky a odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu.

9. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali stěžovatel a skupina stěžovatelů odvolání, o nichž Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, jako soud odvolací, v záhlaví uvedeným usnesením rozhodl tak, že je podle § 256 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, v rozhodném znění (dále jen „trestní řád“), zamítl.

10. Proti tomuto usnesení krajského soudu podal stěžovatel dovolání. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu spatřoval v tom, že nalézací soud dospěl k závěru o jeho vině v podstatě výlučně na základě vyhodnocení záznamů telekomunikačního provozu, které však podle stěžovatele tento soud nemohl jako důkaz provést, neboť trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 2 trestního zákoníku není zvláště závažným zločinem a s odkazem na ustanovení § 88 odst. 1 trestního řádu (ve znění účinném od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2011) tedy nebylo možné zákonně použít odposlech telekomunikačního provozu v případě trestního stíhání pro tento zločin. Podle stěžovatele v této souvislosti neobstojí ani obecný argument odvolacího soudu, že k trestnímu stíhání trestného činu podle § 150 trestního zákona zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou má být Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví. Stěžovatel ve svém dovolání uvedl, že tato úmluva neobsahuje ustanovení, z něž by explicitně vyplýval závazek ke stíhání uvedeného trestného činu.

11. Proti napadenému usnesení krajského soudu podala dovolání rovněž skupina stěžovatelů. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu spatřovali v tom, že nalézací soud dospěl k závěru o jejich vině na základě ustanovení § 148 odst. 1, 3 písm. a), c) trestního zákona, avšak v záhlaví uvedené soudy měly jejich jednání správně kvalifikovat podle trestního zákoníku, neboť tato kvalifikace je pro ně příznivější, když z hlediska trestního zákoníku tento trestný čin nebyl v době rozhodování soudů zvláště závažným zločinem. To by pro ně mělo ten důsledek, že by jako usvědčující důkaz nemohly být použity odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu. Skupina stěžovatelů rovněž odmítla úvahu odvolacího soudu o tom, že by

Pařížská úmluva zavazovala stát ke stíhání pro trestné činy na úseku průmyslových práv. Skupina stěžovatelů ve svém dovolání dále namítala, že v příkazu k domovní prohlídce není nikde uvedeno, že jsou tyto povolovány jako neodkladný či neopakovatelný úkon, byť tomu tak ve skutečnosti bylo. Pro provedení prohlídek tak nebyl dán ústavně souladný základ, a tak nemohly vést ke zjištění věcí, které byly při těchto domovních prohlídkách nalezeny.

12. Senát Nejvyššího soudu usnesením ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 5 Tdo 179/2013, věc stěžovatele a skupiny stěžovatelů postoupil velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, neboť dospěl k závěru, že řešená právní otázka o tom, zda na zákonnost pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu má vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, má po právní stránce zásadní význam, když současně k projednávání problematice zjistil, že opačné stanovisko oproti senátu 5 Tdo zaujal senát 7 Tdo ve svém usnesení ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 150/2011. Senát 5 Tdo se neztotožnil s právním názorem vyjádřeným v uvedeném usnesení sp. zn. 7 Tdo 150/2011.

13. V rozhodnutí sp.zn. 7 Tdo 150/2011 se konstatuje, že z hlediska posouzení otázky, který zákon je pro pachatele příznivější, není podstatné jen to, že pozdější zákon stanoví přísnější trestní sazbu. Je totiž třeba vzít v úvahu i skutečnost, zda v porovnání s dřívější (srov. § 41 odst. 2 trestního zákona) trestněprávní úpravou zahrnuje nová trestní norma příslušný trestný čin mezi „zvlášť závažné zločiny“ (§ 14 odst. 3 trestního zákoníku). Jestliže tedy v době rozhodování soudu (tj. za účinnosti nového trestního zákoníku) nebylo možné jako zvlášť závažný zločin podle § 14 odst. 3 trestního zákoníku posuzovat skutek, pro který byla podána žaloba, nemohl být splněn ani zákonný předpoklad pro použití důkazu v podobě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, neboť podle § 88 odst. 1 trestního řádu (ve znění účinném od 1. 1. 2010) přichází odposlech a záznam telekomunikačního provozu v úvahu jen tehdy, je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin. Oproti tomu senát 5 Tdo při svých úvahách dospěl k závěru, že na zákonnost pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění.

14. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu shledal, že dovolání stěžovatele a skupiny stěžovatelů jsou zjevně neopodstatněná. Ztotožnil se přitom s usnesením senátu Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 5 Tdo 179/2013, a dospěl k právnímu závěru, že pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu je na místě ve všech fázích trestního řízení, jestliže v době, kdy k tomuto úkonu došlo, byly splněny podmínky ustanovení § 88 odst. 1 trestního řádu. Podle trestního kolegia Nejvyššího soudu na zákonnost tohoto důkazu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění a odkazuje přitom na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95.

15. K dovolacím námitkám spočívajícím v tom, že je nesprávný názor odvolacího soudu ohledně alternativní podmínky vedení trestního řízení pro „úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, neboť podle stěžovatele a skupiny stěžovatelů Pařížská úmluva a její dodatky není tou vyhlášenou mezinárodní smlouvou, která by zavazovala ke stíhání pro jiný úmyslný trestný čin, se velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu rovněž ztotožnil s usnesením senátu Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 5 Tdo 179/2013. Podle názoru senátu 5 Tdo, vyjádřeného v uvedeném usnesení, je nutné trvat na názoru obsaženém v již ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, že pojem „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů zavazuje přímo či bezprostředně vyhlášená mezinárodní smlouva. Pokud jde o trestný čin porušování práv k ochranné známce, potom za mezinárodní smlouvu, která zavazuje k jeho stíhání, je nutné považovat Pařížskou úmluvu a její dodatky.

16. K námitkám spočívajícím v tom, že domovní prohlídky byly provedeny na základě příkazu k domovní prohlídce, v němž není nikde uvedeno, že jsou tyto povolovány jako neodkladný či neopakovatelný úkon, byť domovní prohlídky byly nařízeny před zahájením trestního stíhání, velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu uvedl, že došlo k formálnímu pochybení, pokud v protokole o provedení domovní prohlídky není zapsáno, že se jedná o neodkladný úkon, neboť na základě ustanovení § 160 odst. 4 trestního řádu je nutné jednoznačně trvat na řádném zdůvodnění neodkladnosti. Avšak podle ustálené judikatury, trpí-li protokol o provedení domovní prohlídky některými formálními nedostatky, neznamená to samo o sobě vždy nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených, jestliže je z jiných důkazů patrné, že domovní prohlídka proběhla v souladu se zákonem. Z časových souvislostí posuzovaného případu a s přihlédnutím k tomu, že celou záležitost bylo nutno náležitě připravit, aby byla zajištěna úspěšnost provedení domovní prohlídky, jednoznačně podle názoru velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu vyplývá splnění podmínky neodkladnosti ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu, neboť šlo o úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnesl z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání.

IV. Obsah ústavních stížností stěžovatele a skupiny stěžovatelů

17. V ústavní stížnosti stěžovatel napadá toto v záhlaví uvedené usnesení Nejvyššího soudu ČR a rovněž v záhlaví uvedené rozsudky Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci a Okresního soudu v Přerově, jež předcházely vydání napadeného usnesení Nejvyššího soudu, přičemž jeho námitky jsou v zásadě stejné, jaké uvedl ve svém dovolání. Stěžovatel namítá, že nalézací soud měl důsledně aplikovat ustanovení § 2 odst. 1 trestního zákoníku, podle něhož se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán a podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže je pro pachatele příznivější. Pozdější zákon, který pro stěžovatele stanoví přísnější sazbu, je však pro něj přesto příznivější z toho důvodu, že vyznívá celkově a v konečném důsledku v jeho prospěch, neboť nezahrnuje předmětný trestný čin mezi

zvlášť závažné zločiny, což je podmínka pro to, aby mohl být záznam telekomunikačního provozu v době rozhodování nalézacího soudu důkazem. Dokazování v hlavním líčení u nalézacího soudu musí být provedeno tak, aby odpovídalo zásadě zákonnosti řízení, zaručené v ústavní rovině v čl. 8 odst. 2 Listiny, který byl použitím záznamů telekomunikačního provozu jako důkazu v posuzovaném trestním řízení porušen.

18. Dále stěžovatel polemizuje s výkladem pojmu „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, který ve věci učinily dovolací i odvolací soud. Stěžovatel považuje za vyloučené, aby bylo možno považovat za mezinárodní smlouvu zavazující Českou republiku ke stíhání určitých trestných činů takovou smlouvu, z jejíhož textu žádný závazek České republiky ke stíhání takových trestných činů nevyplývá. Tím podle stěžovatele opět dochází k porušení zásady zákonnosti řízení, zaručené v ústavní rovině ustanovením čl. 8 odst. 2 Listiny.

19. Skupina stěžovatelů ve své ústavní stížnosti tvrdí, že v řízení před v záhlaví uvedenými soudy bylo porušeno jejich ústavně zaručené základní právo na spravedlivý proces. Uvedené porušení podle skupiny stěžovatelů, shodně jako podle shora uvedených námitek stěžovatele, spočívá v tom, že byly za důkaz použity odposlechy telekomunikačního provozu v řízení, které nebylo vedeno pro zvlášť závažný zločin, kde jsou tyto jako důkaz použitelné. Objevuje se zde tedy hmotněprávní kritérium a je tedy nutno vždy přihlížet k tomu, zda je pro takový trestný čin skutečně trestní řízení vedeno, přičemž odkazují na již shora citované odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 150/2011.

20. Dále považuje skupina stěžovatelů za nesprávný výklad ustanovení o jiném úmyslném trestném činu, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Podle jejich tvrzení Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví nezavazuje český stát ke stíhání pro trestné činy na úseku průmyslových práv. Jiný rozšiřující výklad je pak v rozporu se zásadami spravedlivého procesu a v konečném důsledku porušuje zásadu „není trestu bez zákona“.

21. Skupina stěžovatelů ve své ústavní stížnosti rovněž namítá použitelnost důkazů získaných při domovních prohlídkách. Z příkazu k domovní prohlídce ani z protokolu o provedení domovní prohlídky nevyplývá, že tato byla prováděna jako neodkladný úkon, což je v rozporu s § 160 odst. 4 trestního řádu. Trestně stíhaným osobám je garantováno, že budou stíhány pouze zákonným způsobem, přičemž domovní prohlídka před zahájením trestního stíhání, navíc v objektu, který patří třetí osobě, je zásadním zásahem do práv dotčených osob a o to více zde musí být dodrženy veškeré zákonné podmínky.

V. Posouzení důvodnosti ústavních stížností

22. Vzhledem k tomu, že o dovolání stěžovatele i skupiny stěžovatelů rozhodoval velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, je v souladu s usnesením pléna Ústavního soudu, publikovaného jako sdělení Ústavního soudu č. 364/2012 Sb.,

ve znění čl. 2 odst. 1 sdělení Ústavního soudu č. 52/2014 Sb., k projednání ústavní stížnosti proti tomuto rozhodnutí příslušné plénum Ústavního soudu.

23. Poté, co Ústavní soud zjistil, že obě ústavní stížnosti splňují všechny formální náležitosti a že byly podány včas, přistoupil k posouzení z hlediska jejich důvodnosti.

24. Důvodností ústavní stížnosti je třeba v řízení před Ústavním soudem rozumět to, že rozhodnutí, která jsou stížnostmi napadena, porušila základní práva a svobody stěžovatele a skupiny stěžovatelů. Ústavní soud vzal v úvahu stěžovatelem a skupinou stěžovatelů předložená tvrzení a pro posouzení důvodnosti podaných ústavních stížností si vyžádal spis Okresního soudu v Přerově, sp. zn. 4 T 25/2009. Po posouzení předložené věci dospěl Ústavní soud k závěru, že podané ústavní stížnosti nejsou důvodné.

25. Obě ústavní stížnosti jsou v první řadě založeny na polemice s právním názorem velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ohledně použitelnosti odposlechů telekomunikačního provozu jako důkazu v posuzovaném trestním řízení. Dovolací soud se v této souvislosti zabýval námitkou stěžovatele i skupiny stěžovatelů ohledně aplikace trestních předpisů a dospěl k závěru, že na zákonnost záznamů o odposlechu telekomunikačního provozu jako důkazu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění. V odůvodnění rozhodnutí (str. 14) dovolací soud uvedl, že pro přípustnost užití záznamu o odposlechu telekomunikačního provozu jako důkazu je rozhodující, zda k tomuto odposlechu a pořízení záznamu o něm byly splněny zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 88 trestního řádu, přičemž dovolací soud konstatoval, že v posuzovaném případě tyto zákonné podmínky v době, kdy soudce Okresního soudu v Přerově vydal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, byly splněny.

26. Pokud jde o námitku stěžovatele a skupiny stěžovatelů k použitelnosti odposlechů telekomunikačního provozu jako důkazu v posuzované věci, Ústavní soud neshledal, že by obecné soudy nerespektovaly ústavně zaručená práva a svobody stěžovatele a skupiny stěžovatelů. Soudy se touto částí jejich věci náležitě zabývaly a svá rozhodnutí řádným způsobem odůvodnily (čl. 36 odst. 1 Listiny). Obecné soudy tak při použití odposlechů telekomunikačního provozu jako důkazu postupovaly v dané věci zákonem stanoveným způsobem, stěžovatel a skupina stěžovatelů byli v tomto ohledu stíháni z důvodů a způsobem, který stanoví zákon (čl. 8 odst. 2 věta první Listiny), za plného respektování práva na spravedlivý proces.

27. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu rozhodoval ve věci stěžovatelů jako soud dovolací. Přitom posuzoval rozdílné názory uvedené v předchozím rozhodnutí senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 150/2011 a v odlišném stanovisku senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 179/2013, jenž věc podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, velkému senátu Nejvyššího soudu postoupil.

28. Při porovnání názorů obou shora uvedených senátů se velký senát trestního kolegia přiklonil k názoru, vyjádřenému ve stanovisku senátu 5 Tdo. Ústavní soud se s rozhodnutím velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ztotožňuje a odkazuje na jeho obsah. Přesto, nad rámec použité argumentace, považuje za nezbytné provést následující doplnění.

29. Ústavní soud si je plně vědom toho, že příliš časté změny právní úpravy použitelnosti odposlechů telekomunikačního provozu jako důkazu, ke kterým v daném období došlo změnami procesně právní a na ni navazující hmotněprávní úpravy trestních předpisů, oslabují právní jistotu občanů a věrohodnost státu samého. Ústavní soud setrvale připomíná spjatost principu předvídatelnosti důsledků právního předpisu s principy právního státu [srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 17/96 ze dne 30. 4. 1997 (N 46/7 SbNU 315; 126/1997 Sb.), nebo nález sp. zn. IV. ÚS 814/06 ze dne 11. 1. 2008 (N 8/48 SbNU 67)]. Jakkoliv nelze zákonodárci upřít právo nově upravit společenské vztahy všude tam, kde to pokládá za potřebné a účelné z hlediska veřejného zájmu a pokud tím nejsou ohrožena základní práva a svobody občanů ve své podstatě, je nutno současně trvat na takovém chování zákonodárce, kterým bude změny právní úpravy provádět citlivě a jen v míře nezbytné pro dosažení cíle regulace. Časté novelizace posuzované právní úpravy nepřispívají garanci principu právní jistoty, který má v oblasti trestních předpisů zásadní význam (čl. 4 odst. 4 Listiny). Jedním z důsledků takových opatření jsou bezesporu i pochybnosti, které vznesli stěžovatelé.

30. Při porovnání odlišných právních názorů senátů Nejvyššího soudu, týkajících se použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu za účinnosti různých právních úprav, považuje Ústavní soud, stejně jako velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, za správný názor, podle kterého na zákonnost pořízení a použití opatřeného odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní právní úprava. Naopak se Ústavní soud neztotožňuje s názorem, podle kterého soud může použít důkaz (informace získaná odposlechem a záznamem) jen za podmínky, že je v souladu se zněním zákona účinného v době, kdy soud rozhoduje (roz. o vině a trestu) a kdy se tedy rozlišuje mezi okamžikem nařízení a provedení domovní prohlídky a použitím důkazu touto prohlídkou získaného. **I když účel každého ze stadií trestního řízení je odlišný, řízení jako celek předpokládá, že ve všech jeho částech se aplikují obdobné základní zásady důkazního řízení uvozující v podstatě identický způsob vyhledání, provedení a hodnocení důkazů pro všechny orgány činné v trestním řízení (srov. např. Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna T. a kol., Trestní právo procesní, 5. vyd. ASPI, Wolters Kluwer, Praha, 2008, str. 283n.).** Pokud byl důkaz v přípravném řízení zákonně, procesně použitelně (a ústavně konformně) opatřen a proveden, nemůže být soudem při rozhodování o vině a trestu považován za nepřipustný jen proto, že mezitím došlo ke změně právní úpravy dokazování. Na zákonnost pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu tedy nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich opatření a provádění.

31. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu rovněž reagoval na námitky stěžovatele a skupiny stěžovatelů spočívající v tom, že Pařížská úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví nezavazuje Českou republiku ke stíhání pro trestné činy a v důsledku toho nelze dospět k závěru, že je smlouvou, na kterou odkazuje § 88 odst. 1 trestního řádu. Velký senát zaujal názor, že pojem "úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva", nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů zavazuje přímo či bezprostředně vyhlášená mezinárodní smlouva, neboť v takovém případě by byl jejich okruh jen velmi omezený, ale nepochybně jde i o všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy, jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, byť obecné povahy, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsaných, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky. Působnost smlouvy i na trestnou činnost výlučně domácí povahy je podle dovolacího soudu odůvodněna tím, že trestná činnost je namířena proti mezinárodním zájmům, nebo tím, že se zpravidla odehrává v mezinárodním měřítku a je tu nebezpečí, že překročí hranice, nebude-li potlačena (str. 15 odůvodnění napadeného usnesení).

32. Ústavní soud nad rámec uvedené argumentace velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu uvádí, že Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví patří mezi nejstarší mnohostranné akty mezinárodního práva veřejného (založení Unie na ochranu průmyslového vlastnictví r. 1883). Úmluva byla opakovaně revidována. Česká republika je její smluvní stranou (vyhl. č. 64/1975 Sb. a vyhl. č. 81/1985 Sb.). Úmluva v čl. 10ter odst. 1 stanoví, že „*státy, jako její smluvní strany, se zavazují, že zajistí příslušníkům ostatních zemí, na které se tato smlouva vztahuje, vhodné zákonné prostředky k účinnému potlačování veškerých činů uvedených v člancích 9, 10 a 10 bis Pařížské úmluvy, kam patří i nedovolené označení výrobku tovární nebo obchodní známkou nebo obchodním jménem.*“ **Z důvodové zprávy k trestnímu zákonu (č. 140/1961 Sb.)** Ústavní soud zjistil, že v posuzované věci soudy aplikovaným ustanovením § 150 trestního zákona, upravujícím skutkovou podstatu trestného činu porušování práv k ochranné známce, se chrání zájmy, k jejichž ochraně se stát zavázal mezinárodními smlouvami. V důvodové zprávě k novele trestního zákona zákonem č. 175/1990 Sb. je k předmětné právní úpravě uvedeno, že novelou má být dosavadní právní úprava uvedena do souladu s Pařížskou úmluvou na ochranu průmyslového vlastnictví. S ohledem na obsah důvodových zpráv a s přihlédnutím k zásadě subsidiární úlohy trestní represe (§ 12 odst. 2 trestního zákoníku) se sama Česká republika, jako smluvní strana Pařížské úmluvy, subjektivně cítí být vázána touto úmluvou ke stíhání trestného činu porušování práv k ochranné známce podle § 150 trestního zákona a právě tato skutečnost v tomto i jiných případech splňuje požadavek relevantního mezinárodního závazku podle § 88 odst. 1 trestního řádu. Správnost tohoto legislativního opatření ostatně dokladuje trestná činnost, pro kterou bylo proti stěžovatelům vedeno trestní řízení, resp. její přeshraniční rozměr, což je patrné z napodobeniny alkoholických nápojů zahraničních výrobců jako jsou „*Stolichnaya Vodka*“ nebo „*Stroh*.“

33. Uvedený obsah důvodových zpráv a vlastní přeshraniční charakter trestné činnosti tak podporují závěr, ke kterému dospěl v odůvodnění napadeného rozhodnutí Nejvyšší soud, který konstatoval, že Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví je mezinárodní úmluvou, která podle § 88 odst. 1 trestního řádu zavazuje náš stát ke stíhání úmyslného trestného činu porušování práv k ochranné známce podle § 150 trestního zákona.

34. K další námitce skupiny stěžovatelů k použitelnosti důkazů získaných při domovních prohlídkách velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v odůvodnění napadeného usnesení uvádí, že podle ustálené judikatury, trpí-li protokol o provedení domovní prohlídky některými formálními nedostatky, neznámá to samo o sobě vždy nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených, jestliže je z jiných důkazů patrné, že domovní prohlídka proběhla v souladu se zákonem, přičemž odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. 5 Tz 32/2000. Dovolací soud při tomto svém závěru vychází i z judikatury Ústavního soudu (usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08 a usnesení ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. III. ÚS 1033/07. Z uvedeného přístupu pak velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dovozuje, že jestliže při následné (soudní) kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovanost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění sama o sobě - byť je vadou řízení - nedosahuje takové roviny, aby byla sama o sobě důvodem pro rušení příslušných meritorních rozhodnutí.

35. V posuzované věci Ústavní soud zjišťuje, že domovní prohlídka byla provedena v rámci postupu orgánů činných v trestním řízení před zahájením trestního stíhání. V této rané fázi trestního řízení nebylo možno domovní prohlídku provést jinak, než jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon.

36. Podle ustanovení § 160 odst. 4 trestního řádu se za neodkladný považuje úkon, *„který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Za neopakovatelný pak takový úkon, který nebude možno v řízení před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován.“*

37. Ústavní soud se ve své dosavadní judikatuře opakovaně vyslovil k formálním i materiálním podmínkám provedení domovní prohlídky jako neodkladného a neopakovatelného úkonu.

38. V usnesení ze dne 15. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 231/05, Ústavní soud uvedl, že: *„Nedostatečné zdůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti v soudním příkazu k domovní prohlídce, stejně jako porušení povinnosti uvést do protokolu o domovní prohlídce skutečnosti, na jejichž základě byla domovní prohlídka jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon prováděna, je vadou řízení, která však sama o sobě nedosahuje ústavní roviny, resp. sama o sobě není důvodem pro zrušení příslušných rozhodnutí.“*

39. Podle usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. III. ÚS 1033/07, a ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08: „*Je smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro neodkladnost nebo neopakovatelnost úkonu v protokolu, zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou přezkoumatelnost těchto úkonů ex post.*“

40. V usnesení ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08, Ústavní soud sděluje, že: „*Jestliže věcné důvody pro neodkladnost či neopakovatelnost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění sama o sobě – byť je vadou řízení – nedosahuje ústavně právní roviny, která by měla být důvodem pro rušení příslušných meritorních rozhodnutí.*“ Tento nálezn specifikuje také podmínky zhojení vady takového úkonu za pomoci jiných důkazních prostředků.

41. V usnesení ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2816/10, Ústavní soud konstatoval, že: „*Z důvodu absence odůvodnění neodkladnosti či neopakovatelnosti domovní prohlídky je příslušný příkaz ústavně nekonformní, pokud není v daném případě možné ani dovodit věcné důvody pro takový postup. Naproti tomu za důvod ke svému zásahu Ústavní soud ustáleně nepovažuje situaci, kdy se jedná pouze o nižší míru pečlivosti, s jakou byl příkaz vypracován, totiž kdy předmětné odůvodnění sice neobsahuje pasáž, která by se výslovně věnovala neodkladnosti či neopakovatelnosti dané prohlídky, nicméně tato neodkladnost či neopakovatelnost je ze spisového materiálu a z okolností případu zřejmá.*“

42. Přísnější stanovisko zaujal Ústavní soud v nálezu ze dne 10. 2. 2012, sp. zn. I. ÚS 3369/10, kde uvedl, že: „*Jestliže byl příkaz k domovní prohlídce vydán ve stadiu prověřování podezřelého, nikoli ve stadiu trestního stíhání stěžovatele, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky vydán s odůvodněním toho, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný...Obecný soud totiž nemůže rezignovat na to, aby v příkazu k domovní prohlídce co možná nejpřesněji vymezil, proč má být ve stadiu před zahájením trestního stíhání nařízena domovní prohlídka.*“

43. Ještě konkrétněji se Ústavní soud vyslovil k podmínkám neodkladnosti a neopakovatelnosti domovní prohlídky v nálezu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. I. ÚS 515/12, v němž vyslovil, že: „*Obecný soud před vydáním příslušného příkazu musí zkoumat, zda v té které věci jsou pro nařízení prohlídky splněny všechny zákonné podmínky a své rozhodovací důvody v jeho odůvodnění dostatečně a zřetelně vyložit. Jestliže ještě nebylo zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby a prohlídka tak má být provedena jako úkon neodkladný nebo neopakovatelný, je nutno tyto požadavky vztáhnout i na odůvodnění této neodkladnosti nebo neopakovatelnosti.*“

44. V nálezu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 4183/12, Ústavní soud uvedl, že: „*Neodkladným je dle § 160 odst. 4 trestního řádu takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání, přičemž časové vyjádření v této formulaci znamená, že v dostatečně krátké době nebude možno zahájit trestní stíhání a s ohledem na tuto skutečnost hrozí zmaření důkazu. Daná úprava tak míří především na situace, kdy je nesnadné stanovit, za jak dlouhou dobu bude trestní stíhání*

zahájeno, často v době, kdy není ani dáno podezření na konkrétní osobu pachatele, ale přesto je důvodné podezření ze spáchání trestného činu na místě. Neodkladnost úkonu je dána nemožností jej v požadovaném a potřebném rozsahu provést ve vyšetřování (po zahájení trestního stíhání) nebo v řízení před soudem. Naproti tomu v situaci, kdy orgány činné v trestním řízení jsou na základě dosavadních poznatků schopny stíhání zahájit, je nezbytné, ledaže by již i takovéto zdržení mohlo vést ke zmaření důkazu, aby toto zahájení nejprve provedly a teprve následně, třebaž okamžitě poté, přistoupily k danému úkonu. Jednodušeji řečeno, neodkladnost úkonu nemůže být založena tím, že trestní stíhání dosud nebylo zahájeno, nýbrž musí se jednat o situaci, kdy ani zahájení být nemohlo.“

45. V usnesení ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 907/13, Ústavní soud konstatoval, že: „...ústavněprávního rozměru nabývá až deficit, kdy v daném případě neodkladnost úkonu z odůvodnění příkazu není (ani interpretací) jakkoli seznatelná, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu.“

46. Ve světle této rozhodovací praxe Ústavní soud i v případě napadeného rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu zkoumal, zda namítaná skutečnost, že v příkazu, ale ani v protokolu o domovní prohlídce není výslovně uvedeno, že je povolována jako neodkladný či neopakovatelný úkon, je pochybením dosahujícím ústavněprávní intenzity. Následujícími závěry Ústavní soud svou dosavadní rozhodovací praxi v této oblasti shrnuje, upřesňuje a doplňuje.

47. Neodkladné a neopakovatelné úkony byly do českého trestního řádu zavedeny novelou č. 292/1993 Sb. Jejím primárním cílem bylo přesunout těžiště dokazování z řízení přípravného do řízení před soudem a v přípravném řízení provést jen podstatné úkony, u kterých jinak hrozila jejich ztráta nebo zmaření. Šlo ovšem spíše o praktickou reakci na zrušení dosavadní úpravy, podle níž bylo možno zahájit trestní stíhání tzv. ve věci a v jeho rámci provést část nebo celé vyšetřování bez obvinění konkrétní osoby a kde všechny důkazy takto provedené, měly procesně využitelnou povahu s dopady do hlavního líčení. V praxi se totiž nezřídka stávalo, že vyšetřovatelé úřadu vyšetřování přistupovali k tomuto způsobu řízení zvláště extenzivně a přestože již na počátku vyšetřování nebo krátce po jeho zahájení bylo na místě sdělit podezřelému obvinění (zásada oficiality, právo na obhajobu atd.), neučinili tak, ale dále prováděli dokazování a obvinění vznesli až poté, co většina nebo všechny podstatné důkazy již byly provedeny a byly považovány za důkazy rovnocenné důkazům následně provedeným před soudem. Aby však zrušením této formy řízení novelou nedošlo ke zmaření úkonů, resp. oslabení jejich důkazní hodnoty tam, kde skutečný pachatel nebyl znám, či byl nedosažitelný, byly namísto této nevyhovující úpravy zavedeny jednotlivé, neodkladné a neopakovatelné úkony, které mohou mít procesní důsledky pro celé řízení, včetně soudního (důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona) a mohou být provedeny bez přítomnosti osoby, proti níž se následně stíhání zahájilo. Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. na tuto úpravu navázala a v některých směrech ji doplnila.

48. Definice neodkladných (i neopakovatelných) úkonů podle § 160 odst. 4 trestního řádu je sice zdánlivě univerzální, resp. zobecňující, nelze ji však aplikovat strnule a stejně ve všech procesních situacích, v nichž může přicházet v úvahu. Zákon

ostatně předem nestanoví přesný výčet úkonů, které lze či nelze za neodkladné a neopakovatelné považovat; praxe je aplikuje pružně a přiměřeně dané procesní situaci u mnoha důkazních prostředků.

49. V tomto duchu je třeba přistupovat i ke zdánlivému rozporu mezi § 160 odst. 4 trestního řádu a § 164 odst. 1 trestního řádu. Přestože trestní řád v § 160 odst. 4 omezuje tyto úkony výslovně k okamžiku zahájení trestního stíhání, v § 164 odst. 1 trestního řádu je připouští i poté, co trestní stíhání zahájeno již bylo. Zatímco § 160 odst. 4 má ovšem na mysli všechny v úvahu přicházející úkony, ustanovení § 164 odst. 1 trestního řádu míří jen na výsledky svědků.

50. Důvod, pro který byl institut neodkladných a neopakovatelných úkonů zaveden do českého trestního řízení má tedy (nejméně) dvě stránky. První směřuje k potřebě zachytit předepsanou procesní formou ty úkony trestního řízení, jejichž provedení nelze odložit na pozdější dobu, kdy může být plně uplatněno právo na obhajobu, resp. kdy věc bude projednána ve veřejném, bezprostředním a ústním hlavním líčení. Druhá má, *in favorem defensionis*, kompenzovat oslabení zejména práva na obhajobu, zásadu kontradiktorní a potažmo právo na spravedlivý proces konkrétními zárukami.

51. Účelem trestního řízení a potažmo neodkladných a neopakovatelných úkonů není jen zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 1 trestního řádu). Komunikace o neodkladných a neopakovatelných úkonech je sice určena především orgánům činným v trestním řízení, ale významně se týká i osob, proti kterým se řízení vede, resp. osob dalších. Trestní řízení je střetem často protichůdných zájmů, kdy naplnění jeho účelu je pouze jedním z nich, zatímco na pomyslné druhé misce vah stojí zájem na dodržování lidských práv a svobod, zaručených na ústavní či mezinárodní úrovni. Proto je nutno vymezit pravidla, v rámci kterých se může tento účel uskutečňovat, a která budou zmíněné zájmy a hodnoty reflektovat (nálezn Ústavního soudu ze dne 3.11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03, srov. též Repík, B., Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Praha Orac, 2002, str. 4). V těchto zřetelných mezích se Ústavní soud pohyboval při hodnocení příslušné části napadeného rozhodnutí dovolacího soudu.

52. Domovní prohlídka, resp. prohlídka jiných prostor a pozemků (§ 82 a násl. trestního řádu), může být bezesporu provedena jako neodkladný, resp. neopakovatelný úkon /§ 158 odst. 3 písm. i) trestního řádu ve vztahu k § 67 až § 88o trestního řádu/. Neodkladnost či neopakovatelnost zde může být každá samostatným důvodem pro provedení úkonu před zahájením trestního stíhání, nebo může splývat v důvod jediný (bez prohlídky nelze konkretizovat podstatu obvinění, hrozí zničení důkazu ze strany podezřelých osob, časový odstup zpravidla způsobuje oslabení hodnoty důkazu, atd.).

53. V případě neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mají být provedeny ve fázi do zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě, je jejich zákonnost podmíněna jednak nezbytností tento úkon provést a jednak požadavkem na řádnou obhajobu pozdějšího obviněného. To se vztahuje i na domovní prohlídku. Především musí být prokázáno, že se skutečně jedná o úkon, který

nebylo možno provést po zahájení trestního stíhání vůči osobě, které se úkon týká. Takový závěr musí vyplývat jednak ze skutečné, *urgentní či jedinečné* potřeby provedení tohoto úkonu, ale zcela samozřejmě musí mít konkrétní odraz v protokolu o takovém úkonu (§ 160 odst. 4 trestního řádu *in fine*). Je na místě také důsledně rozlišovat mezi konkrétními okolnostmi, za kterých prohlídka má být provedena.

54. Při provádění domovní prohlídky jako neodkladného a neopakovatelného úkonu mohou nastat různé praktické situace, z nichž typické jsou následující tři:

- a) v době, kdy má být úkon proveden, není známa osoba, proti které se trestní řízení vede (tzv. neznámý pachatel), a pro další postup v trestním řízení je prohlídka nezbytná;
- b) podezřelý ze spáchání konkrétního trestného činu je sice orgánům činným v trestním řízení znám, ale bez provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu nelze vyhovět podmínce uvedené v čl. 6 odst. 1 písm. a) Úmluvy, podle kterého má obviněný právo být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu (je třeba podezřelého ztotožnit za pomoci rekognice, odborným vyjádřením nebo znaleckým posudkem určit závažnost poranění, kvalitu padělku platebního prostředku, minimální výši vzniklé škody, množství pěstované rostliny a obsah účinné omamné látky v ní nebo kvalita a množství skladované látky určené k nedovolené výrobě alkoholických nápojů apod.). Bez těchto zjištění by obvinění také neobstálo v testu zjištěných a odůvodněných skutečností (§ 160 odst. 1 trestního řádu);
- c) policejní orgán v trestním řízení sice shromáždil dostatek podkladů a mohl by proti známému podezřelému zahájit trestní stíhání i bez domovní prohlídky, ale je zde konkrétní skutečnost, odůvodňující obavu, že sdělení obvinění by mohlo způsobit prodlevu nebo být upozorněním pro podezřelého, aby zničil nebo odstranil stopy trestného činu, resp. důkazní prostředky, jež se v předmětných, veřejnosti nepřístupných prostorách nacházejí (typicky v případě organizované zločinecké skupiny).

Ve shora předestřených možnostech bývá také důležité, zda a jaký má podezřelá osoba k prohledávaným prostorám vztah (např. to, zda jde o obydlí podezřelé osoby nebo osoby zcela jiné).

55. K zásahu do práva na obhajobu v případě domovní prohlídky může docházet zejména tím, že subjekt trestního řízení – obviněný může uplatnit svá procesní práva, zejména právo na obhájce až od okamžiku obvinění (§ 33 odst. 1 věta třetí trestního řádu) a to lze realizovat teprve po provedení prohlídky. Obhájce se tedy prohlídky účastnit nemůže. Tento stav trestní řád částečně kompenzuje. V případech, kdy je prohlídka prováděna za přítomnosti osoby, u níž se úkon koná (§ 85 odst. 1 trestního řádu), je zpravidla požadován její předchozí výslech (§ 84 odst. 1). Tato osoba má při „výpovědi“ nepochybně právo požadovat právní pomoc advokáta (§ 158 odst. 3 a 5 trestního řádu *per analogiam*). Další kompenzací je povinnost orgánu, který prohlídku provádí, uvést v protokolu o domovní prohlídce, na základě jakých skutečností byl úkon jako neodkladný nebo neopakovatelný proveden (§ 160 odst. 4 trestního řádu), což následně umožní soudu v hlavním líčení snáze přezkoumat a připustit či odmítnout takový důkaz.

56. Trestní řád výslovně nestanoví obdobnou podmínku i pro podnět/žádost policejního orgánu ve vztahu ke státnímu zástupci, pro návrh státního zástupce ve vztahu k soudci nebo pro rozhodnutí soudu o nařízení prohlídky. Z povahy domovní prohlídky, a to zejména ve vztahu k právu na seznámení s podstatou obvinění, resp. k právu na obhajobu jako součástí práva na spravedlivý proces /čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy/ je však vyloučeno, aby tyto tři úkony neobsahovaly důvody pro neodkladnost nebo neopakovatelnost prohlídky. S ohledem na absenci explicitní ústavní i podústavní úpravy je ovšem ponecháno na úvaze orgánu činného v trestním řízení, jakou formu k naplnění tohoto požadavku v konkrétním případě zvolí, ale musí být taková, aby umožňovala kontrolu neodkladnosti a neopakovatelnosti. Vodítkem pro účinnost takové kontroly je ochrana práva na nedotknutelnost obydlí, resp. v tomto případě především práva na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy) v hierarchické třístupňové podobě: *policejní orgán-státní zástupce-soud* / k tomu srov. např. Doporučení Rady Evropy – Evropský kodex policejní etiky č. R (2001) 10, čl. I odst. 1, věta druhá, Doporučení Rady Evropy k úloze veřejné žaloby v trestním řízení č. R (96) 8, odst. 20 písm. b), resp. Doporučení Rady Evropy o nezávislosti, výkonnosti a úloze soudců č. R (94) 12, zásada V, odst. 1/. Ústavní soud provedl test ústavnosti z pohledu účinnosti této třístupňové kontroly.

57. Z trestního spisu Okresního soudu v Přerově sp. zn. 4 T 25/2009 Ústavní soud zjistil, že již v žádosti o vydání návrhu příkazu k domovní prohlídce (list č. 518 trestního spisu) sp. zn. 1335/TS-2/2007 policejní orgán (Celní ředitelství Olomouc) uvedl, že „*v daném případě hrozí reálné nebezpečí z prodlení a z manipulace s důkazními prostředky důležitými pro trestní řízení*“, u kterých bylo na základě zjištěných skutečností shledáno důvodné podezření, že se nacházejí v prostorách, kde měla být provedena domovní prohlídka.

58. V návrhu na nařízení domovní prohlídky (list č. 520 trestního spisu), č. j. 1 ZN 4037/2007-37, adresovaném soudu, státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Přerově sice konstatoval, že z doposud provedeného operativního šetření vyplývá reálné podezření, že důkazní prostředky se nacházejí v předmětném obydlí a že domovní prohlídka má důkazní hodnotu z hlediska zajištění věcí důležitých pro trestní řízení. To se týká odůvodnění vlastní prohlídky, nikoli však explicitně neodkladnosti nebo neopakovatelnosti takového úkonu. Okresní soud v Přerově následně nařídil na podkladě spisu policejního orgánu a návrhu státního zástupce příkaz k domovní prohlídce (list č. 522 trestního spisu), č. j. Nt 803/2007-3, v jehož odůvodnění mimo jiné uvedl, že s ohledem na dosud zjištěné skutečnosti je dán důvodný předpoklad, že se v předmětném domě nacházejí věci důležité pro trestní řízení. Explicitní zdůvodnění neodkladnosti, resp. neopakovatelnosti úkonů v rozhodnutí rovněž chybí a také v protokolu o provedené prohlídce sp. zn. 1335/TS-2/2007, ze dne 22. 5. 2007, potřebná zmínka zcela absentuje.

59. Z vyžádaného spisového materiálu je tak zřejmé, že odůvodnění neodkladnosti, resp. neopakovatelnosti úkonu je explicitně provedeno toliko v návrhu policejního orgánu, nikoli však v návrhu státního zástupce a v rozhodnutí soudu, resp. v protokolu o prohlídce.

60. Státní zástupce formální i věcné zdůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu od policejního orgánu obdržel. Soudce při rozhodování o nařízení domovní prohlídky výslovně odkázal na obsah spisu policejního orgánu, jehož součástí (č. l. 518), kromě provedeného dokazování, je také věcné zdůvodněný návrh policejního orgánu adresovaný státnímu zástupci. I přes absenci příslušné pasáže v návrhu státního zástupce je jasné, že soudce měl k dispozici zdůvodnění ze strany policejního orgánu, který byl tím, kdo o provedení úkonu se znalostí jeho povahy požádal, a obsah celého spisu. Stejně možnosti měl soud při hodnocení neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu v hlavním líčení.

61. Příkaz k domovní prohlídce byl vydán soudcem dne 18. 5. 2007. Výsledky domovní prohlídky, tedy zajištěné chemikálie, lihoviny, láhve, etikety, kolkové známky, daňová a účetní evidence atd. se *následně* staly předmětem odborného posouzení (celní technická laboratoř a další expertní pracoviště). Jeho cílem bylo jednak určit druh a charakter zajištěných věcí, jednak zjistit, zda existuje souvislost mezi věcmi, zajištěnými v objektu podrobenému domovní prohlídce a těmi, které byly zajištěny ve výrobně lihovin a nakonec prokázat druh a množství alkoholu, který neprošel předepsanou daňovou evidencí (§ 3 písm. f/ zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů). Usnesení o zahájení trestního stíhání proti stěžovateli a dalším osobám bylo s ohledem na takto probíhající dokazování vydáno až více jak po roce dne 30. 6. 2008. Průběh přípravného řízení dokladuje posloupnost úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, v němž měla po počátečních úkonech (sledování osob, odposlech a záznam telekomunikačního provozu, atd.) dokladujících podezření ze spáchání trestného činu, domovní prohlídka zřetelně povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu, bez něhož by nebylo vůbec možno vyhovět účelu trestního řízení a identifikovat nedovolené jednání a osoby, které jsou z něho podezřelé. Policejní orgán, státní zástupce i soudce měli v době rozhodování o prohlídce k dispozici nezbytnou kvantitu i kvalitu důkazů, které takovou prohlídku odůvodňovaly. Teprve po jejím provedení, po vyhodnocení výsledků a po opatření a vyhodnocení dalších důkazů bylo možné zahájit trestní stíhání proti konkrétním podezřelým.

62. Jak policejní orgán, tak státní zástupce i soudce používali v návrzích a v příkazu trestně procesní označení „*podezření*“ či „*podezřelí*“, což samo o sobě je informací o tom, že jde o úkon před zahájením trestního stíhání, jenž zde jinak, než neodkladný nebo neopakovatelný proveden být nemůže.

63. Soud prvního stupně v hlavním líčení provedl důkazy vyplývající z domovní prohlídky dne 22. 9. 2009 (č. l. 1386-1388 spisu) a s ohledem na práva obviněných vyzval stěžovatele i jejich přítomné obhájce k připomínkám k těmto úkonům. Tito výslovně uvedli, že žádné vyjádření nemají. Žádné relevantní námítky nebyly uplatněny ani při závěrečných řečech obhájců na závěr hlavního líčení (č. l. 1804-1806 spisu). Soud tedy při rozhodování o vině a trestu správně dovodil, že důkazy vyplývající z domovní prohlídky mohou sloužit jako podklad pro rozhodnutí ve věci samé.

64. Ústavní soud při použití testu účinnosti trojí kontroly (policejní orgán-státní zástupce-soud) dospěl k závěru, že v posuzovaném případě policejní orgán podal řádně věcně i formálně odůvodněný návrh státnímu zástupci a ten pak

soudci, přičemž všichni tito posuzovali příkaz k domovní prohlídce jako úkon, jehož neodkladnost, resp. neopakovatelnost je zachycena a prokázána ve spisovém materiálu. Odůvodnění návrhu státního zástupce a rozhodnutí soudce ani protokol o prohlídce sice formálně neobsahují pasáž, která by se výslovně věnovala neodkladnosti či neopakovatelnosti dané prohlídky, nicméně tato neodkladnost či neopakovatelnost je ze spisového materiálu, z okolností případu a z procesní charakteristiky této fáze řízení, zřejmá. Soud v hlavním líčení, za přítomnosti stěžovatelů a jejich obhájců, neodkladnost a neopakovatelnost prohlídky nezpochybnil. Trojí kontrola neodkladnosti, resp. neopakovatelnosti prohlídky tedy byla provedena.

65. Vzhledem k tomu, že v posuzovaném případě Ústavní soud shledal, že neodkladnost resp. neopakovatelnost provedené domovní prohlídky je zřejmá ze spisového materiálu a z okolností případu a je tak v daném případě možné dovodit věcné důvody pro takový postup, není namítaná absence výslovného označení daného úkonu za neodkladný nebo neopakovatelný pochybením, dosahujícím ústavněprávní intenzity. Naopak, v případě, že by jinak formálně bezvadně vyjádřená neodkladnost a neopakovatelnost domovní prohlídky nebyla v konkrétním případě řádně věcně odůvodněna, znamenal by takový úkon porušení základního práva.

66. V trestní věci stěžovatelů byly provedeny také další prohlídky, tzv. jiných prostor (§ 83a trestního řádu), kde dvoustupňový povolovací režim reflektoval úpravu před nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/09, resp. sp. zn. Pl. ÚS 31/10, a následnou novelou trestního řádu č. 459/2011 Sb. a kde lze přiměřeně odkázat na závěry učiněné ve vztahu k domovní prohlídce.

67. Ústavní soud i přes tento dílčí závěr apeluje na orgány činné v trestním řízení, aby při postupu před zahájením trestního stíhání, který má vést k provedení domovní prohlídky jako úkonu neodkladného nebo neopakovatelného, v odůvodnění návrhů na jeho vydání či přímo v příkazu k domovní prohlídce, a v protokolu o jejím provedení, preferovaly před toliko věcnými důvody, též odpovídající formální vyjádření toho, že se jedná o úkon neodkladný nebo neopakovatelný včetně jeho zdůvodnění. Již z koncepce demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky) totiž vyplývá povinnost orgánu veřejné moci při výkonu svých pravomocí a kompetencí co nejvíce respektovat základní právo jednotlivce na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny. V případě, kdy je domovní prohlídka nařízena před zahájením trestního stíhání, musejí být naplněny silnější požadavky, tj. příkaz k domovní prohlídce předpokládá odůvodnění, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný. Pokud se neodkladností či neopakovatelností provedení domovní prohlídky budou orgány činné v trestním řízení zabývat výslovně ve všech příslušných úkonech trestního řízení, bude tím posílena garance respektu k základnímu právu jednotlivce na nedotknutelnost obydlí, neboť zde bude nejen pro orgány činné v trestním řízení, jimž je tento úkon určen, ale také pro obviněného a jeho obhájce transparentně deklarováno, že příkaz k domovní prohlídce byl odůvodněně vydán jako úkon neodkladný nebo neopakovatelný, resp. že soudce důkladně zvážil, zda má být tímto způsobem postupováno. Rovněž soud rozhodující o vině a trestu bude snadněji provedené úkony hodnotit.

68. Ústavní soud uzavírá, že v napadených rozhodnutích Okresního soudu v Přerově, Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci a Nejvyššího soudu neshledal porušení ústavně zaručených práv stěžovatele ani skupiny stěžovatelů a s ohledem na to jejich ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zamítl.

Poučení: Proti nálezů Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 7. května 2014

Pavel Rychetský
předseda Ústavního soudu